

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

14. märts 2019*

Eelotsusetaotlus – Konkurents – ELTL artikkel 101 – Selle artikliga keelatud kokkuleppega tekitatud kahju hüvitamine – Hüvitist maksma kohustatud isikute kindlakstegemine – Õigussubjektide järgnemine – Mõiste „ettevõtja“ – Majandusliku järjepidevuse kriteerium

Kohtuasjas C-724/17,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Korkein oikeuse (Soome kõrgeim kohus) 19. detsembri 2017. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 22. detsembril 2017, menetluses

Vantaan kaupunki

versus

Skanska Industrial Solutions Oy,

NCC Industry Oy,

Asfaltmix Oy,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president A. Arabadjiev (ettekandja), Euroopa Kohtu asepresident R. Silva de Lapuerta teise koja kohtuniku ülesannetes, kohtunikud E. Levits, M. Berger ja P. G. Xuereb,

kohtujurist: N. Wahl,

kohtusekretär: ametnik L. Carrasco Marco,

arvestades kirjalikku menetlust ja 16. jaanuari 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Vantaan kaupunki, esindajad: *asianajaja* N. Mickelsson ja *asianajaja* O. Hyvönen,
- Skanska Industrial Solutions Oy, esindajad: *asianajaja* A. P. Mentula ja *asianajaja* T. Väättäinen,
- NCC Industry Oy, esindajad: *asianajaja* I. Aalto-Setälä, *asianajaja* M. Kokko, *asianajaja* M. von Schrowe ja *asianajaja* H. Koivuniemi,
- Asfaltmix Oy, esindajad: *asianajaja* S. Hiltunen, *asianajaja* A. Laine ja *asianajaja* M. Blomfelt,

* Kohtumenetluse keel: soome.

- Soome valitsus, esindajad: J. Heliskoski ja S. Hartikainen,
 - Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* S. Fiorentino,
 - Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,
 - Euroopa Komisjon, esindajad: C. Vollrath, H. Leupold, G. Meessen ja M. Huttunen,
- olles 6. veebruari 2019. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotluses palutakse tõlgendada ELTL artiklit 101 ja liidu õiguse tõhususe põhimõtet normide seisukohast, mida kohaldatakse Soome õiguskorras liidu konkurentsioiguse rikkumisest tulenevatele kahju hüvitamise hagidele.
- 2 Taotlus esitati vaidluses, mille üks pool on Vantaan kaupunki (Vantaa linn, Soome) ja teine pool Skanska Industrial Solutions Oy, NCC Industry Oy ja Asfaltmix Oy ning mille ese on Soome asfalditurul tegutsenud kartelli tekitatud kahju hüvitamine.

Õiguslik raamistik

- 3 Vastavalt kahjuhüvitise seaduse 412/1974 (vahingonkorvauslaki 412/1974) 2. jaotise paragrahvile 1 on iga isik, kes tahtlikult või hooletusest teisele isikule kahju tekitab, kohustatud selle kahju hüvitama.
- 4 Nimetatud seaduse 6. jaotise § 2 kohaselt vastutavad juhul, kui kahju tekitasid kaks või enam isikut või kui kaks või enam isikut on kohustatud hüvitama sama kahju, need isikud solidaarselt.
- 5 Vastavalt Soome õigusele, mis reguleerib aktsiaseltse, on iga aktsiaselts eraldiseisev juriidiline isik oma vara ja kohustustega.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 6 1994. aastast 2002. aastani tegutses Soome asfalditurul kartell (edaspidi „asjasse puutuv kartell“). See kartell, mis puudutas turu jagamist, hindade kindlaksmääramist ja kindlahinnalistel hangetel pakkumuste esitamist, hõlmas kogu seda liikmesriiki ja võis mõjutada ka liikmesriikidevahelist kaubandust. Kartellis osalesid muu hulgas Lemminkäinen Oyj, Sata-Asfaltti Oy, Interasfaltti Oy, Asfalttinelio Oy ja Asfaltti-Tekra Oy.
- 7 Asfaltti-Tekra, kelle ärinimeks sai 1. novembril 2000 Skanska Asfaltti Oy, omandas 22. märtsil 2000 kõik Sata-Asfaltti aktsiad. Sata-Asfaltti lõpetati 23. jaanuaril 2002 vabatahtliku likvideerimismenetluse teel, mille käigus anti äriühingu majandustegevus 13. detsembril 2000 üle Skanska Asfalttile. Ka viimati nimetatud äriühing osales kartellis. 9. augustil 2017 sai tema ärinimeks Skanska Industrial Solutions (edaspidi „SIS“).
- 8 Interasfaltti oli äriühingu Oy Läntinen Teollisuuskatu 15 sajaprotsendiline tütarettevõtja. NCC Finland Oy omandas 31. oktoobril 2000 kõik Läntinen Teollisuuskatu 15 aktsiad. Interasfaltti ühendati 30. septembril 2002 äriühinguga Läntinen Teollisuuskatu 15, mille ärinimeks sai ühtlasi Interasfaltti. NCC Finland jagunes 1. jaanuaril 2003 kolmeks uueks äriühinguks. Üks nendest, NCC Roads Oy

- omandas kõik Interasfaltti aktsiad. Interasfaltti lõpetati 31. detsembril 2003 vabatahtliku likvideerimismenetluse teel, mille käigus anti äriühingu majandustegevus 1. veebruaril 2003 üle äriühingule NCC Roads. Viimati nimetatud äriühingu ärinimeks sai 1. mail 2016 NCC Industry (edaspidi „NCC“).
- 9 Siilin Sora Oy, mille ärinimeks sai 17. oktoobril 2000 Rudus Asfaltti Oy, omandas 20. juunil 2000 kõik Asfalttinieliö aktsiad. Asfalttinieliö lõpetati 23. jaanuaril 2002 likvideerimismenetluse teel, mille käigus anti tema majandustegevus 16. veebruaril 2001 üle äriühingule Rudus Asfaltti. Viimati nimetatud äriühingu ärinimeks sai 10. jaanuaril 2014 Asfaltmix.
 - 10 Kilpailuvirasto (konkurentsiamet, Soome) taotles 31. märtsil 2004 trahvi määramist seitsmele asfaldisektoris tegutsevale äriühingule. 29. septembri 2009. aasta otsusega määras Korkein hallinto-oikeus (Soome kõrgeim halduskohus) majandusliku järjepidevuse kriteeriumile tuginedes, mida Euroopa Kohus oma kohtupraktikaga tunnustab, muu hulgas SIS-le tema enda ja Sata-Asfaltti tegevuse eest, NCC-le Interasfaltti tegevuse eest ja Asfaltmixile Asfalttinieliö tegevuse eest rahatrahvid kilpailunrajoituslaki (konkurentsipiirangute vastase seaduse) ning EÜ artikli 81 (nüüd ELTL artikkel 101) rikkumise eest.
 - 11 Korkein hallinto-oikeuse (Soome kõrgeim halduskohus) selle kohtuotsuse alusel esitas Vantaa linn, kes oli sõlminud Lemminkäineniga asfalteerimistöde lepingud aastateks 1998 kuni 2001, 2. detsembril 2009 käräjäoikeusele (esimese astme kohus, Soome) kahju hüvitamise hagi muu hulgas SIS, NCC ja Asfaltmixi vastu, väites, et need kolm äriühingut on solidaarselt vastutavad talle seoses asfalteerimistödega tekkinud lisakulu eest, sest asjasse puutuva kartelli tõttu oli ta asfalteerimistöde eest maksnud liiga kõrget hinda. SIS, NCC ja Asfaltmix väitsid vastu, et nad ei vastuta kahju eest, mille on tekitanud õiguslikult iseseisvad äriühingud, kes selles kartellis olid osalenud, ja et kahjuhüvitise nõuded oleks tulnud esitada nende äriühingute likvideerimismenetluses.
 - 12 Käräjäoikeus (esimese astme kohus) mõistis kahjuhüvitise välja SIS-lt nii tema enda kui Sata-Asfaltti tegevuse eest, NCC-lt Interasfaltti tegevuse eest ja Asfaltmixilt Asfalttinieliö tegevuse eest. See kohus asus seisukohale, et olukorras, mis esines põhikohtuasjas, oli isikul, kellele on liidu konkurentsioiguse rikkumisega kahju tekitatud, praktiliselt võimatu või ülemäära raske saavutada Soome õigusnormide alusel, mis reguleerivad vastutust ja äriühinguid, selle rikkumisega tekitatud kahju hüvitamine. Ta leidis, et ELTL artikli 101 tõhususe tagamiseks tuleb selle kahju hüvitamise eest vastutuse omistamisele kohaldada majandusliku järjepidevuse põhimõtet sama moodi, nagu seda tehakse trahvide määramisel.
 - 13 Hovioikeus (apellatsioonikohus, Soome), kellele esitati apellatsioonkaebus, asus seisukohale, et tõhususe põhimõte ei saa seada kahtluse alla Soome tsiviilvastutuse normide põhiprintsiipe ja et trahvide määramisel kohaldatavat majandusliku järjepidevuse kriteeriumit ei saa ilma täpsema sellekohase korra või normideta rakendada kahju hüvitamise hagi puhul. Seetõttu jättis see kohus Vantaa linna nõuded rahuldamata nii osas, milles need olid esitatud SIS vastu Sata-Asfaltti tegevuse tõttu, kui ka osas, milles need olid esitatud NCC ja Asfaltmix vastu.
 - 14 Vantaa linn esitas hovioikeuse (apellatsioonikohus) otsuse peale kassatsioonkaebuse Korkein oikeusele (Soome kõrgeim kohus).
 - 15 Viimati nimetatud kohus märgib, et Soome õigus ei näe ette norme, mis reguleeriksid vastutuse omistamist kahju eest, mis on tekitatud liidu konkurentsioiguse rikkumisega niisuguses olukorras nagu see, mis esineb põhikohtuasjas. Soome õiguses kehtestatud tsiviilvastutuse normides lähtutakse põhimõttest, et vastutav on üksnes kahju tekitanud õigussubjekt. Juriidiliste isikute puhul saab sellest põhimõttest erandi teha ja jätta juriidilise isiku sõltumatusega arvestamata. Kuid seda saab teha ainult siis, kui asjasse puutuvad ettevõtjad on õigusvastaselt või kunstlikult kasutanud seaduse alusel tekkiva vastutuse vältimiseks ära kontserni struktuuri, ettevõtjate vahelisi suhteid või aktsionäri kontrolli.

- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täheldab, et Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et igal isikul on õigus nõuda ELTL artikli 101 rikkumisega tekitatud kahju hüvitamist, kui kahju ja rikkumise vahel on põhjuslik seos, ja et iga liikmesriigi sisemise õiguskorraga tuleb kehtestada selle õiguse teostamiseks vajalikud normid.
- 17 Kuid väidetavalt ei nähtu sellest kohtupraktikast selgelt, kas isikud, kes vastutavad sellise kahju hüvitamise eest, tuleb kindlaks määrata ELTL artikli 101 vahetu kohaldamise alusel või iga liikmesriigi sisemise õiguskorraga kehtestatud korra alusel.
- 18 Kui isikud, kes vastutavad ELTL artikli 101 rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise eest, tuleb kindlaks määrata selle artikli vahetu kohaldamisega, tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul selgitada, kes on need isikud, kellele võib omistada vastutuse selle rikkumise eest.
- 19 Selles küsimuses on võimalik lähtuda kas konkurentsitorme rikkunud õigussubjekti isikulisest vastutusest või neid norme rikkunud „ettevõtja“ vastutusest ELTL artikli 101 tähenduses. Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et kui mitmest juriidilisest isikust koosnev ettevõtja rikub konkurentsitorme, peab ta isikliku vastutuse põhimõtte alusel selle rikkumise eest ka vastutama. Selle kohtupraktika kohaselt on võimalik omistada vastutus ELTL artikli 101 rikkumise eest üksusele, kes jätkas rikkumise toime pannud üksuse majandustegevust, kui viimane on lõpetatud.
- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kui isikuid, kes vastutavad ELTL artikli 101 rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise eest, ei tule kindlaks määrata selle artikli vahetu kohaldamisega, peab ta asjasse puutuva kartelli tõttu tekkinud kahju hüvitama kohustatud isiku kindlaks määrama Soome õigusnormide ja liidu õiguse tõhususe põhimõtte alusel.
- 21 Selles suhtes on nimetatud kohtul tekkinud küsimus, kas see põhimõte tähendab, et vastutus liidu konkurentsioiguse rikkumise eest tuleb omistada äriühingule, kellele läksid üle kartellis osalenud lõpetatud äriühingu aktsiad ja kes jätkas tema majandustegevust. Seetõttu tekib küsimus, kas tõhususe põhimõttega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, nagu need, millele viidati käesoleva kohtuotsuse punktis 15, ja juhul, kui vastus sellele küsimusele on jaatav, siis kas on võimalik asuda seisukohale, et äriühingu, kes jätkas kartellis osalenud äriühingu majandustegevust, vastutus tekib ainult siis, kui nendest äriühingutest esimene aktsiate omandamise ajal teadis või pidi teadma, et teine äriühing on niisuguse rikkumise toime pannud.
- 22 Neil tingimustel otsustas Korkein oikeus (Soome kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1) Kas küsimusele, kes vastutab ELTL artiklit 101 rikkuva tegevusega tekitatud kahju hüvitamise eest, tuleb vastata viidatud sätte vahetu kohaldamise alusel või liikmesriigi õigusnormide alusel?
- 2) Kui vastutavad isikud tuleb kindlaks määrata vahetult ELTL artikli 101 alusel, siis kas kahjuhüvitist on kohustatud maksma isikud, kes on hõlmatud viidatud sättes nimetatud mõistega „ettevõtja“? Kas kahju hüvitamiseks kohustatud isikute kindlaksmääramisel kohaldatakse samu põhimõtteid, mida kohaldas Euroopa Kohus trahve puudutavates kohtuasjades vastutava isiku kindlaksmääramisel ja mille kohaselt võib vastutus tuleneda eelkõige kuuluvusest samasse majandusüksusesse või majanduslikust järjepidevusest?
- 3) Kui vastutavad isikud tuleb kindlaks määrata liikmesriigi õigusnormide alusel, siis kas liidu õiguse tõhususe nõudega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad ette, et äriühing, kes on pärast ELTL artiklit 101 rikkuvas kartellis osalenud äriühingu kõikide aktsiate omandamist kõnealuse äriühingu lõpetanud ja selle majandustegevust jätkanud, ei pea hüvitama lõpetatud äriühingu konkurentsioigust rikkuva tegevusega tekitatud kahju, kuigi hüvitise saamine lõpetatud äriühingult oleks praktiliselt võimatu või ülemäära raske? Kas tõhususe nõudega on vastuolus liikmesriigi õigusnormide selline tõlgendus, mille kohaselt tekib kahju hüvitamise kohustus tingimusel, et

ettevõtja kõnealune restruktureerimine oli õigusvastane või toimus kunstlikult eesmärgiga vältida konkurentsioiguse rikkumise eest kahju hüvitamise kohustust või oli muul viisil ebaaus või et äriühingule oli restruktureerimise läbiviimisel konkurentsioiguse rikkumine vähemasti teada või oleks pidanud teada olema?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

- 23 Oma esimeses ja teises eelotsuse küsimuses, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artiklit 101 tuleb tõlgendada nii, et niisuguses olukorras, nagu see, mis esineb põhikohtuasjas, kus kõik aktsiad selle artikliga keelatud kartellis osalenud äriühingutes on omandanud teised äriühingud, kes on esimesed äriühingud lõpetanud, kuid jätkanud nende majandustegevust, saab aktsiad omandanud äriühinguid pidada vastutavaks kartelliga tekitatud kahju eest.
- 24 Selle kohta tuleb meenutada, et ELTL artikli 101 lõikel 1 ja artiklil 102 on vahetu õiguspõhine eraõiguslike isikute vahelistele suhetele ja nendest sätetest tulenevad isikutele õigused, mida siseriiklikud õiguskorrad peavad kaitsma (5. juuni 2014. aasta kohtuotsus Kone jt, C-557/12, EU:C:2014:1317, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 25 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale oleks ELTL artikli 101 täielik toime ja eriti selle artikli lõikes 1 sätestatud keelu kasulik mõju kaheldav, kui igaüks, kellele konkurentsi piirava või kahjustava lepingu või tegevusega kahju on tekitatud, ei saaks talle tekitatud kahju hüvitamist nõuda (5. juuni 2014. aasta kohtuotsus Kone jt, C-557/12, EU:C:2014:1317, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 26 Nii on igal isikul õigus nõuda talle tekitatud kahju hüvitamist, kui kahju ja ELTL artikliga 101 keelatud kokkuleppe või tegevuse vahel on põhjuslik seos (5. juuni 2014. aasta kohtuotsus Kone jt, C-557/12, EU:C:2014:1317, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 27 Selles valdkonnas liidu regulatsiooni puudumisel tuleb aga iga liikmesriigi sisemise õiguskorraga kehtestada normid, kuidas teostada õigust nõuda ELTL artikliga 101 keelatud kokkuleppes või tegevusest tuleneva kahju hüvitamist, järgides nende normide kehtestamisel võrdvärsuse ja tõhususe põhimõtet (5. juuni 2014. aasta kohtuotsus Kone jt, C-557/12, EU:C:2014:1317, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 28 Kuid nagu märkis sisuliselt ka kohtujurist oma ettepaneku punktides 60–62, reguleerib liidu õigus otseselt küsimust, kuidas määrata kindlaks üksus, kes on kohustatud ELTL artikli 101 rikkumisega tekitatud kahju hüvitama.
- 29 Nimelt tuleneb ELTL artikli 101 lõike 1 sõnastusest, et selles artiklis kehtestatud keelu rikkuja määratlemiseks otsustasid asutamislepingute autorid kasutada mõistet „ettevõtja“ (vt selle kohta 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus Akzo Nobel jt vs. komisjon, C-516/15 P, EU:C:2017:314, punkt 46).
- 30 Lisaks tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et liidu konkurentsioigus on suunatud ettevõtjate tegevusele (vt selle kohta 11. detsembri 2007. aasta kohtuotsus ETI jt, C-280/06, EU:C:2007:775, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus komisjon vs. Parker Hannifin Manufacturing ja Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 31 Kuna aga vastutus liidu konkurentsioiguse normide rikkumisega tekitatud kahju eest on isiklikku laadi, peab rikkumisega tekitatud kahju eest vastutama neid norme rikkunud ettevõtja.

- 32 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et isikud, kellel tuleb hüvitada ELTL artikliga 101 keelatud kokkuleppe või tegevusega tekitatud kahju, on ettevõtjad selle sätte tähenduses, kes on osalenud selles kokkuleppes või tegevuses.
- 33 Seda tõlgendust ei sea kahtluse alla Euroopa Komisjoni argument, mille ta esitas kohtuistungil ja mille kohaselt tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. novembri 2014. aasta direktiivi 2014/104/EL teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagisid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse rikkumise korral (ELT 2014, L 349, lk 1) artikli 11 lõikest 1 – mis näeb ette, et liikmesriigid tagavad, et ettevõtjad, kes on rikkunud konkurentsioigust ühiselt, vastutavad solidaarselt konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju eest –, et iga liikmesriigi sisemise õiguskorraga tuleb võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtet järgides kindlaks määrata isik, kes selle kahju on kohustatud hüvitama.
- 34 Nimelt ei reguleeri direktiivi 2014/104 nimetatud sätte – kusjuures see direktiiv ei ole põhikohtuasja asjaoludele ajalise kehtivuse alusel kohaldatav – mitte seda kahju hüvitama kohustatud isikute kindlaksmääramist, vaid vastutuse jaotust nende isikute vahel ega anna seega liikmesriikidele pädevust seda ise kindlaks määrata.
- 35 Vastupidi, see sätte kinnitab, nagu teeb ka direktiivi 2014/104 artikkel 1 „Reguleerimise ja kohaldamisala“ lõike 1 esimene lause, et liidu konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise eest vastutavad just nimelt „ettevõtjad“, kes selle rikkumise on toime pannud.
- 36 Kuid samas tuleb tähelepanu juhtida sellele, et mõiste „ettevõtja“ ELTL artikli 101 tähenduses hõlmab majandustegevusega tegelevat iga üksust, sõltumata selle üksuse õiguslikust vormist ja rahastamisviisist (11. detsembri 2007. aasta kohtuotsus ETI jt, C-280/06, EU:C:2007:775, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 37 Sellest mõistest tuleb antud kontekstis aru saada nii, et see osundab majandusüksusele, isegi kui õiguslikult koosneb see mitmest füüsilisest või juriidilisest isikust (27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus Akzo Nobel jt vs. komisjon, C-516/15 P, EU:C:2017:314, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 38 Mis puudutab ettevõtja restruktureerimise olukorda, nagu see, mis esineb põhikohtuasjas, kus liidu konkurentsioiguse rikkumise toime pannud isik on lõpetatud, siis tuleb meenutada, et kui üksust, kes niisuguse rikkumise on toime pannud, õiguslikult või organisatsiooniliselt muudetakse, ei pruugi selle tagajärjel tekkida uut ettevõtjat, kes ei vastuta eelneva üksuse konkurentsioiguse normide vastase käitumise eest, kui need kaks üksust on majanduslikus mõttes samad (vt selle kohta 11. detsembri 2007. aasta kohtuotsus ETI jt, C-280/06, EU:C:2007:775, punkt 42; 5. detsembri 2013. aasta kohtuotsus SNIA vs. komisjon, C-448/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:801, punkt 22, ning 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus komisjon vs. Parker Hannifin Manufacturing ja Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, punkt 40).
- 39 Nii ei ole isikliku vastutuse põhimõttega vastuolus rikkumise eest vastutuse omistamine äriühingule, kes on ühendav ühing rikkumise toime pandud äriühingu suhtes, kui viimane lõpetatakse (5. detsembri 2013. aasta kohtuotsus SNIA vs. komisjon, C-448/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:801, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 40 Lisaks on Euroopa Kohus täpsustanud, et liidu konkurentsioiguse normide tõhusa rakendamise huvides võib olla vajalik nende normide rikkumise eest vastutuse omistamine isikule, kes omandab rikkumise toime pandud ettevõtja, kui viimane on lõpetatud seetõttu, et ta on ühendatava ühinguna omandajaga ühinenud ja omandajale ühendava ühinguna lähevad üle tema vara ja kohustused, sealhulgas vastutus liidu õiguse rikkumise eest (5. detsembri 2013. aasta kohtuotsus SNIA vs. komisjon, C-448/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:801, punkt 25).

- 41 Selle kohta märgib Asfaltmix sisuliselt, et käesoleva kohtuotsuse punktides 36–40 meenutatud kohtupraktika on välja kujunenud juhtumite alusel, kus komisjon on määranud trahve nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 [ELTL] artiklites [101 ja 102] sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (ELT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205) artikli 23 lõike 2 alusel ning see kohtupraktika ei ole kohaldatav niisuguste kahju hüvitamise hagide korral, nagu see, mis on esitatud põhikohtuasjas.
- 42 Selle argumendiga ei saa nõustuda.
- 43 Nimelt nagu märgitud käesoleva kohtuotsus punktis 25, tagab igaühe õigus nõuda ELTL artikliga 101 keelatud kokkuleppe või tegevusega tekitatud kahju hüvitamist selle artikli täieliku toime, eriti selle artikli lõikes 1 sätestatud keelu kasuliku mõju.
- 44 See õigus tugevdab nimelt liidu konkurentsiniormide toimivust ja aitab pärssida sageli salajasi kokkuleppeid või tegevust, mis võivad konkurentsi piirata või kahjustada, aidates nii kaasa tõhusa konkurentsi säilitamisele Euroopa Liidus (5. juuni 2014. aasta kohtuotsus Kone jt, C-557/12, EU:C:2014:1317, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 45 Niisiis, nagu märkis sisuliselt ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 80, moodustavad liidu konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise hagid lahutamatu osa selle õiguse jõustamise süsteemist, mille eesmärk on hoida ära ettevõtjate konkurentsivastane tegevus ja pärssida nende tahet niisuguse tegevusega tegeleda.
- 46 Seetõttu, kui liidu konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju eest vastutavad ettevõtjad saaksid hoida vastutusest kõrvale lihtsalt oma isiku muutmisega restruktureerimise, võõrandamise või teiste õiguslike või organisatsiooniliste muudatuste teel, ei suudetaks saavutada selle süsteemi eesmärki ega tagada nende normide soovivat toimet (vt analoogia alusel 11. detsembri 2007. aasta kohtuotsus ETI jt, C-280/06, EU:C:2007:775, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 47 Eeltoodust tuleneb, et mõistel „ettevõtja“ ELTL artikli 101 tähenduses, mis on Euroopa Liidu õiguse autonoomne mõiste, ei saa olla erinevat ulatust olukorras, kus komisjon määrab trahve määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 alusel, ja olukorras, kus liidu konkurentsioiguse rikkumise tõttu esitatakse kahju hüvitamise hagi.
- 48 Põhikohtuasjas nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud teabest, et SIS, NCC ja Asfaltmix omandasid kõik aktsiad vastavalt Sata-Asfalttis, Interasfalttis ja Asfalttiniõs, st asjasse puutuvas kartellis osalenud äriühingutes, ja seejärel, olles algatanud vabatahtlikud likvideerimismenetlused aastatel 2000, 2001 ja 2003, võtsid üle vastavalt nende äriühingute kogu majandustegevuse ja lõpetasid nad.
- 49 Eeltoodust nähtub – kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu lõplikust hinnangust, mille käigus on kaalutud kõiki asjakohaseid asjaolusid, ei tulene teisiti –, et majanduslikust aspektist on esmalt SIS, NCC ja Asfaltmix ja teisalt vastavalt Sata-Asfaltti, Interasfaltti ja Asfalttiniõ samad üksused, sest kolm viimati nimetatud äriühingut on juriidiliste isikutena eksisteerimise lõpetanud.
- 50 Neil asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et SIS-le, NCC-le ja Asfaltmixile on vastavalt Sata-Asfaltti, Interasfaltti ja Asfalttiniõ järglastena läinud üle kolme viimati nimetatud äriühingu vastutus asjasse puutuva kartelliga tekitatud kahju eest, kuna nad tagasid juriidiliste isikutena viimati nimetatud äriühingute majandusliku järjepidevuse.

- 51 Arvestades kõiki eespool esitatud kaalutlusi tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et ELTL artiklit 101 tuleb tõlgendada nii, et niisuguses olukorras, nagu see, mis esineb põhikohtuasjas, kus kõik aktsiad selle artikliga keelatud kartellis osalenud äriühingutes on omandanud teised äriühingud, kes on esimesed äriühingud lõpetanud, kuid jätkanud nende majandustegevust, saab aktsiad omandanud äriühinguid pidada vastutavaks kartelliga tekitatud kahju eest.
- 52 Võttes arvesse esimesele ja teisele küsimusele antud vastust, ei ole kolmandale küsimusele vaja vastata.

Taotlus piirata käesoleva kohtuotsuse ajalist kehtivust

- 53 Kohtuistungil palus NCC Euroopa Kohtul piirata käesoleva kohtuotsuse ajalist kehtivust, kui kohus peaks asuma seisukohale, et nende isikute kindlaksmääramisel, kes on kohustatud hüvitama liidu konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju, tuleb kohaldada majandusliku järjepidevuse kriteeriumit.
- 54 Oma taotluses väitis NCC, et see tõlgendus ei olnud ootuspärane, et see annab asjakohastele normidele tagasiulatuvat jõu ja et see tekitab ettevõtjate tegevusele tagajärgi, mida ei saa ette näha.
- 55 Selles osas tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et tõlgendus, mille Euroopa Kohus talle ELTL artikliga 267 antud pädevust kasutades liidu õigusnormile annab, selgitab ja täpsustab selle sätte tähendust ja ulatust nii, nagu seda peab või oleks pidanud mõistma ja kohaldama alates selle jõustumise hetkest. Sellest järeldub, et kohus võib ja peab kohaldama õigusnormi selles tõlgenduses isegi õigusuhetele, mis on tekkinud ja rajatud enne tõlgendamistaotluse kohta tehtud otsust, kui muu hulgas on täidetud tingimused, mis lubavad selle sätte kohaldamist pädevas kohtus vaidlustada (22. septembri 2016. aasta kohtuotsus Microsoft Mobile Sales International jt, C-110/15, EU:C:2016:717, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 56 Euroopa Kohus võib liidu õiguskorrale omast õiguskindluse üldpõhimõtet kohaldades vaid erandjuhtudel piirata kõikide huvitatud isikute võimalust tugineda mõnele tema tõlgendatud õigusnormile, et vaidlustada heauskselt loodud õigussuhteid. Selleks et sellist piiramist lubada, peavad olema täidetud kaks peamist tingimust, nimelt puudutatud isikute heausksus ja tõsiste probleemide tekkimise oht (22. septembri 2016. aasta kohtuotsus Microsoft Mobile Sales International jt, C-110/15, EU:C:2016:717, punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 57 Konkreetsemalt on Euroopa Kohus kasutanud seda lahendust vaid väga selgetel asjaoludel, kui esines raskete majanduslike tagasilöökkide tekkimise oht, mis tulenes eelkõige õiguspäraselt kehtivaks peetud õigusnormide alusel heas usus loodud õigussuhete suurest arvust, ning kui ilmnes, et objektiivne ja märkimisväärne ebakindlus liidu õigusnormide reguleerimisala suhtes, mis võis olla tingitud ka teiste liikmesriikide või komisjoni käitumisest, viis selleni, et eraõiguslikud isikud ja siseriiklikud ametiasutused tegutsesid liidu õigusnormide vastaselt (22. septembri 2016. aasta kohtuotsus Microsoft Mobile Sales International jt, C-110/15, EU:C:2016:717 punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 58 Kuna käesolevas asjas ei ole NCC oma väiteid millegagi põhjendanud, ei ole ta tõendanud, et käesoleva kohtuotsuse punktis 56 nimetatud kriteeriumid on juhtumi puhul täidetud.
- 59 Käesoleva kohtuotsuse ajalist kehtivust ei ole seega vaja piirata.

Kohtukulud

- 60 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulused, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

ELTL artiklit 101 tuleb tõlgendada nii, et niisuguses olukorras, nagu see, mis esineb põhikohtuasjas, kus kõik aktsiad selle artikliga keelatud kartellis osalenud äriühingutes on omandanud teised äriühingud, kes on esimesed äriühingud lõpetanud, kuid jätkanud nende majandustegevust, saab aktsiad omandanud äriühinguid pidada vastutavaks kartelliga tekitatud kahju eest.

Allkirjad